



Foxconn, čínská společnost v srdci Evropy

Massimo Prandi

Abstrakt:

Slavný taiwanský subdodavatel Applu a dalších výrobců se usídlil v České republice, aby byl blíže svým evropským zákazníkům - v Pardubicích u montážní linky pracují bulharští, rumunští, vietnamští a mongolští dělníci, a nově otevřená pobočka v Kutné Hoře má sloužit k prezentaci celé skupiny. Přetiskujeme reportáž pro francouzské Les Echos z února 2013.

Zimní sobota roku 2007. Adriana se prochází oblíbeným obchodním centrem – a narazí na skupinku mladých Mongolů. Něco zcela nevídaného v Pardubicích, českém průmyslovém městě s 90 000 obyvateli, ležícím na řece Labi 96 km východně od Prahy. Překvapení bývalé české dělnice z Tesly však ještě vzrostlo. Občané Mongolska a Vietnamu přišli do města po stovkách, aby pracovali ve dvou asijských továrnách, které zde otevřely své pobočky, v Panasonicu a zejména ve Foxconnu, taiwanském gigantu známém produkcí Apple iPhoneů a iPadů v Číně.

„Šok pro město“

Potom následovali Bulhaři, Rumuni, Poláci, Ukrajinci a v nedávné době také Slováci, kteří postupně přijíždějí posílit řady nové pracovní síly v Pardubicích. „*Pro město to byl opravdu šok*“, potvrzuje Kateřina Kotrlá, vedoucí poradenství neziskové organizace Most pro lidská práva, která pomáhá přijíždějícím cizincům. „*Z Pardubic se náhle stalo město se třetím nejvyšším počtem imigrantů v České republice*“, dodává Štěpánka Fraňková, primátorka města. Následně se na periferii města roztrhl pytel s nevábnými ubytovny, kde se nově přichozí usadili.

Tuto novou pracovní sílu využívá zejména Foxconn CZ. Podnik otevřel první výrobní jednotku na jaře roku 2000 v místech zaniklé továrny Tesla, která byla přestěhována desítky

kilometrů odsud. Tento klenot české elektroniky, založený v roce 1919, krachoval. V tu dobu nepříliš známá taiwanská společnost koupila aktiva Tesly za velmi nízkou cenu – něco přes 4 miliony eur – a zaměstnala 300 lidí, aby sestavovali barevné iMac od Apple. Později začala továrna sestavovat kancelářské počítače pro Compaq a HP.

Usazení „Číňanů z Foxconnu“ v ČR způsobilo rozruch. Rumun Georgel Arghir, dnes 43letý dělník z první vlny zaměstnanců u montážní linky, vypráví: *„Zpočátku tvořili vedení pouze Taiwanci a několik Irů, kteří se pokusili nastolit rytmus a pracovní podmínky, které nejsou v ČR obvyklé.“* Příklad? *„Pauza na toaletu nesměla překročit pět minut. Po třetím překročení byl dělník vyhozen. V roce 2002 požadoval jeden taiwanský manažer po zaměstnancích, aby pro dobro podniku podepsali smlouvu na 16 hodinovou pracovní dobu v případě potřeby.“* Nepředstavitelné!

Život na zámku v Kutné Hoře

Češi, kteří tvořili většinu nekvalifikované pracovní síly v podniku, se vzepřeli. Když je jeden vedoucí, který byl jejich krajan, vyzval, aby přejali taiwanskou kulturu podniku, asi 80 montážních dělníků ho vypískalo. *„Tady nejsme v Číně!“*, křičeli. A tento leitmotiv zaznívá v Pardubicích dodnes. Fluktuace zaměstnanců byla vysoká a Češi nezůstali v továrně více než rok. Georgel Arghir, dnes řidič kamiónu, byl propuštěn v roce 2002 s obálkou s přibližně 800 euro. Nezanedbatelná částka vzhledem k platu 280 euro za osmihodinovou pracovní dobu 20 dní v měsíci.

Foxconn ale neustoupil. *„Česká Republika je nejbližší k hranicím se zeměmi západní Evropy, do kterých exportujeme“*, vysvětluje Jim B. Chang, neúnavný zastávce zřízení pobočky v Pardubicích, který je s polohou země spokojen. *„Z Maďarska jsme od našich evropských zákazníků vzdáleni šest až osm hodin.“* A proč Pardubice? *„Protože v Praze bychom byli při najímání personálu vystaveni konkurenci jiných společností. Máme vynikající vztahy s radnicí. Zejména tehdejší starosta Jiří Střítecký se nám snažil vyjít maximálně vstříc.“*

Jim B. Chang, od září 2012 v důchodu, byl jedním z nejmočnějších mužů Foxconnu, v jehož mateřské společnosti Hon Hai Precision nastoupil v roce 1988. Dříve pracoval pro Foxconn Inc. v Texasu a v Kalifornii a řídil továrnu Foxconn v Singapuru. Díky své ženě Maureen, blízké přítelkyni Sereny, první ženy Terryho Tai-Ming Gou, 62letého charismatického zakladatele tohoto elektronického impéria, navázal s tímto posledně jmenovaným úzké vztahy. Právě Maureen přesvědčila Terryho Gou, aby investoval v roce 2001 své osobní finanční prostředky do koupě zámku Roztěž v Kutné Hoře, který byl od té doby přestaven na čtyřhvězdičkový hotel s golfovým hřištěm, letištěm pro vrtulníky a exkluzivní restaurací. Společnost spravující tento nádherný komplex několik kilometrů od Pardubic, byla pojmenována „Casa Serena“ a řízení svěřeno Maureen Chang. Zámek je často využíván pro důležité klienty Foxconnu.

Rok 2007 – začátek „vánočního příběhu“

Jim Chang si byl od začátku vědom obtíží, kterým čelí společnost, která se chce usadit v ČR. *„Pracovní absence je co do četnosti a délky jedna z největších, s jakou jsem se kdy setkal. Avšak strategická poloha je mnohem důležitější než cena za práci“*, prohlásil v březnu 2003 v Prague Business Journal. Manželé Changovi jsou si tím natolik jisti, že se zasadili o zřízení druhé továrny v Kutné Hoře nedaleko zámku Roztěž. *„Jednoho rána před Vánoci 2006 vstoupila do mé kanceláře Maureen Chang“*, vzpomíná Ivo Šalátek, bývalý starosta tohoto dvacetitisícového města zapsaného na seznamu památek Unesco. *„Její manžel hledal pozemek v okolí na stavbu továrny. Navrhl jsem mu obecní pozemek, protože výše nezaměstnanosti v našem město byla jedna z nejvyšších v regionu.“* Vánoční příběh skončil v létě 2007 podpisem memoranda o stavbě nové továrny.

Díky příznivé ekonomické situaci, která trvala až do krize v roce 2009, taiwanská společnost značně rozvinula svoji průmyslovou kapacitu jak v zemi, tak ve střední Evropě. Celek je stále řízen z Pardubic, kde se Foxconn naučil – občas na svůj úkor – řídit svoji činnost v neasijském prostředí. Taiwanský management vystřídal anglosaský se Skoty Alanem Macintyrem a Billem Campbellem, kteří přišli ze společností Compaq a HP, a česká personální ředitelka Jitka Kratochvílová. Ta je díky své otevřenosti v oblibě jak u Josefa Středuly, předsedy Odborového svazu KOVO, tak u Petra Klimpla, vedoucího úřadu práce v Pardubicích, jehož navštěvuje dvakrát za měsíc. Stejně pozitivní je Ivo Šanc, současný starosta Kutné Hory, který navázal dobré vztahy s Alanem Macintyrem.

Žádná informace nepronikne

Nicméně podle Čechů představuje propast dělicí asijskou kulturu od té evropské překážku, která není zdaleka překonána. *„Foxconn s námi po otevření továrny v Kutné Hoře spolupracoval, ale potom přestal“*, stěžuje si Václav Kaše, bývalý inženýr ze soukromého sektoru, který řídí již 15 let úřad práce v Kutné Hoře. *„Nevíme, kolik zaměstnanců v továrně pracuje. Poskytovali nám více informací před dvěma a půl lety, když od nás potřebovali pracovníky“*, vysvětluje. Stejně zvoní na poplach starostka Pardubic Štěpánka Fraňková, která nikdy nebyla do továrny pozvána, ani se nikdy neseetkala s jejím vedením: *„Foxconn je neviditelný podnik“*. Což je překvapivé vzhledem ke skutečnosti, že Foxconn je s 5000 zaměstnanci zdaleka největší zaměstnavatel ve městě. Český i zahraniční tisk podléhá stejným pravidlům. S prosazením návštěvy novinářů v podniku uspěl pouze HP v Kutné Hoře, velký zadavatel zakázek Foxconnu. Přesto je filozofie společnosti jasná: *„Naší prioritou není pěstovat „image“ společnosti. Naším cílem je poskytovat zákazníkům produkty a služby podle jejich představ“*, řekl v roce 2011 Jim Chang v publikaci hotelového komplexu Casa Serena.

Na hranici legálnosti

Tato neprůhlednost není jenom projevem „orientální diskrétnosti“. „*Foxconn není zvláštní podnik, ale z našeho hlediska to není ideální zaměstnavatel*“, říká Rudolf Hahn, generální inspektor Státního úřadu inspekce práce. Od roku 2006 podnik uzavřel s pracovními agenturami „obchodní smlouvy“ s podmínkami, které jsou občas na hranici legálnosti, na jejichž základě se zbavují správy podstatné části pracovní síly. V Kutné Hoře je na montážních linkách, kde se vyrábí nejlepší servery a datová centra HP prodávaná po celém světě, obsazováno 70 % pozic pracovními agenturami. Slováci a Rumuni průměrně ve věku od 35 do 45 let, ženy stejně jako muži, zde pracují v dvanáctihodinových směnách po dobu 15 dní s platem mezi 430 a 600 eur.

Josef Středula, předseda Odborového svazu KOVO, upřesňuje fungování těchto smluv, které vyšetřuje Státní úřad inspekce práce: Foxconn má v ČR čtyři oficiální pobočky (Foxconn CZ, Foxconn Technologies, Foxconn Global Services a Foxconn Global Logistic Solutions), k nimž je přidruženo pět operačních společností, které nejsou podřízeny regulačním předpisům. Tyto společnosti smluvně svěřují pracovním agenturám úkol vyrobit a dodat v určitý čas a hodinu určité množství produktů s využitím zařízení a výrobních prostředků Foxconnu, to vše pod dozorem jeho technických a řídicích pracovníků. Cílem je obcházet českou legislativu práce, která vyžaduje, aby se zaměstnanci, kteří zastávají stejné pracovní místo, bylo zacházeno stejným způsobem. „*Foxconn permanentně mění svoji právní a regulační strukturu*“, dodává také odborář.

Pět až deset minut na kus

Organizace výroby odpovídá striktně pravidlům štlhlé výroby čili lean manufacturing, která vyžaduje omezení plýtvání a výrobu v co nejkratší době. Jak uvádí několik zaměstnanců: „*V Kutné Hoře je pracovní rytmus zvýšený, ale ne nesnesitelný.*“ V Hale 1 se montují servery na míru, jejichž výrobní cena někdy velmi převyšuje 2000 euro, za kterou jsou vyráběny standardní kusy. Zde sestavuje přibližně 400 pracovníků 415 až 600 kusů denně. Sestavení jednoho kusu trvá 5 až 10 minut. Tito montážní pracovníci s platem 850 eur za měsíc se potkávají s kolegy pověřenými zkušebními testy, kteří pracují za 350 eur v rámci osmihodinové pracovní doby.

Tato moderní továrna s 1500 zaměstnanci, z nichž dvě třetiny pracují u montážních linek, slouží k prezentaci Foxconnu v Evropě. Vztahy se zaměstnanci jsou uvolněné, management jim naslouchá, pracovní prostředí je oblíbené. „*Každý týden probíhá dvacetiminutová schůzka s vedením, kontrolory a odpovědnými vedoucími za kvalitu, abychom vyjádřili své připomínky a kritiky ke zlepšení výroby*“, ujišťuje spokojeně jedna mladá pracovnice, jejíž vzdělání ji činí pro pozici v rámci zkušebních testů překvalifikovanou. „*Myslím, že bych tady mohla udělat kariéru*“, říká. Zaměstnala ji pracovní agentura, která jí zdarma poskytla jednolůžkový pokoj (luxus ve srovnání s ubytovny v Pardubicích) a hromadný odvoz do továrny a zpět. Najali ji

ve své rodné zemi ve střední Evropě po té, co absolvovala psychologický test v agentuře a další ve Foxconnu v Kutné Hoře.

„Je to jako v armádě“

Taiwanský podnik nemůže odmítnout agentury, jejichž koordinátoři, pracující na linkách, tvoří v továrně druhou hierarchii. „Dostáváme seznam objednávek z HP každé ráno. Musíme se přizpůsobit velmi rychle“, vysvětluje slovenský inženýr, který začal kariéru jako obyčejný montér.

Jestliže je Kutná Hora ukázkovou továrnou, jsou Pardubice, kde se pro HP vyrábí základní servery, kancelářské počítače a náplně do tiskáren a pro Cisco televizní dekodéry, mnohem více klasickou továrnou fordovského typu, přestože mají novou automatickou výrobní linku na plnění náplní (přibližně 1000 kusů za hodinu).

„Pracovat v Pardubicích je jako být v armádě, shrnuje jeden začínající technik. Stojím a nehýbu se ze svého místa 12 hodin v kuse (kromě půlhodinové přestávky na jídlo a patnáctiminutových přestávek každé dvě hodiny). Provádím stále tu samou operaci a nemám právo odporovat“, stěžuje si mongolský dělník zaměstnaný ve Foxconnu. Mladý Rumun, kterého najala agentura, k tomu dodává: *„Stále mě bolí rameno a ruka.“* *„Já jsem zase často dostával pokuty 40 eur, protože jsem zpochybňoval některá rozhodnutí nadřízených“*, vzpomíná mladý bulharský dělník, dnes šťastně zaměstnaný u německého výrobce automobilového příslušenství. Pardubická továrna sestaví přibližně 1600 počítačů za hodinu, skupina pěti nebo šesti pracovníků smontuje jeden kus každé tři minuty. *„Znám krajaný, které zaměstnávají agentury a kteří pracují až 250-280 hodin měsíčně“*, sděluje jeden Vietnámec. *„Stává se mi, že pracuji 12 hodin denně šest nebo sedm dní po sobě“*, říká jeden diplomovaný Slovák, najatý agenturou, aby balil počítače. Foxconn CZ byl již dvakrát odsouzen za nedodržování legislativy upravující přesčasy. Vytrvalé tempo, železná disciplína ani zákaz sdělovat komukoliv vyšší neatraktivního finančního ohodnocení pod hrozbou okamžitého propuštění, nepřispívají k získání trvalé přízně dělníků.

Foxconn, vázaný požadavky extrémní flexibility a masové produkce a chlubicí se minimální marží asi 1,5%, se nemůže obejít bez úzké spolupráce s agenturami. Foxconn se opírá o dvě společnosti, slovenské Express People a Xawax Staffing Europe. Tato posledně jmenovaná agentura má kontakty s neprůhlednými strukturami jako je Ampera Trade nebo Consorcium Ampera, které sídlí v chátrající budově v chudé pražské čtvrti, a sdílí poštovní schránku s dalšími obskurními společnostmi.

Článek bylo možné přetisknout s laskavým souhlasem autora a Les Echos, originální text s fotografií je dostupný zde.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Článek byl přeložen v rámci projektu „Zahraniční zaměstnanci na trhu práce“, který realizuje Sdružení pro integraci a migraci ve spolupráci s Organizací pro pomoc uprchlíkům a Multikulturním centrem Praha. Mezinárodními partnery projektu jsou Caritasverband für die Diözese Osnabrück z Německa a Anti - Slavery International z Velké Británie.

O autorovi:

Massimo Prandi je francouzský novinář pracující pro Les Echos.